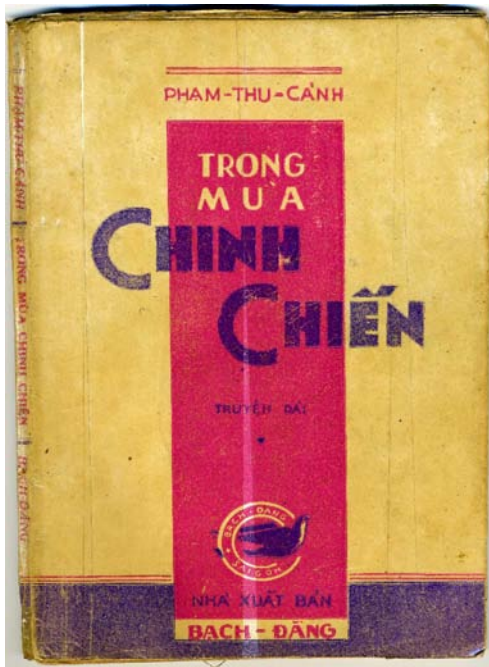

PHẠM THU CẢNH, NHÀ VĂN KHÁNG CHIẾN TRUYỀN THÔNG TỰ LỰC VĂN ĐOÀN

Tác phẩm của Phạm Thu Cảnh là quyển:

Trong mùa chinh chiến (Bạch Đằng, Saigon – 1949)

Tác phẩm Trogn Mùa Chinh Chiến mang lãng mạn tính truyền thông của Tự Lực Văn Đoàn, suy nghĩ của nhân vật trong Trong Mùa Chinh Chiến là kiểu suy nghĩ của nhân vật Tự Lực Văn Đoàn, một vài tình tiết câu chuyện cũng thế. Tuy vậy Phạm Thu Cảnh vẫn có cái nhìn quan sát. Ông tả cảnh sinh hoạt thôn quê miền Nam và nhất là cách đối thoại có vẻ Nam Việt (đối thoại tác giả dùng chữ Nam Việt khi Bắc và Nam có hai tiếng khác nhau, chớ không phải dùng tiếng bình dân như tui ở trỏng, hông chịu... mới là mang sắc thái Nam Việt).

Ông còn có cái nhìn sáng suốt ở một số phê phán. Cốt truyện của tác giả có thể tóm lại trong mấy chữ : Một người đàn ông, hai người đàn bà trong mùa chinh chiến. Dĩ nhiên có sự thừa thãi một người. Tác giả lấy cái kéo định mệnh cắt đứt cuộc đời của người dư thừa tội nghiệp ấy.

Ta thấy tác giả mượn khung cảnh loạn lạc, kháng chiến chống thực dân để thực hiện ý định làm văn chương của mình, văn chương thuộc thể hệ 1932 – theo ý nghĩa của sự phân chia của giáo sư Thanh Lãng – với đầy đủ tính chất của nó, nghĩa là tình cảm yêu đương, gia đình và một vài suy nghĩ về vấn đề tình cảm của nhân vật...

Huân một thanh niên học thức, trước 45, là sinh viên Đại học Hà nội, có người yêu là Thúy, khi cách mạng 45 chống Pháp bùng nổ, Huân theo tiếng gọi của hồn nước quyết ra đi đuổi bọn thực dân Pháp với lời hứa trung thành tình yêu với Thúy. Ở nhà Thúy mất liên lạc và bị lời lung lạc nên cho rằng Huân bội bạc mình nên bỏ đi lấy chồng. Huân trogn khi làm chiến sĩ vẫn buồn vì bị mất người yêu và bị hiểu lầm, sau đó được anh được tình yêu của Lan. Thời gian qua, Thúy biết mình nhầm, Huân vẫn xứng đáng với nàng, lẽ rồi nàng chỉ còn cách xin Huân coi nàng như em gái. Ba người. Sau một trận đánh, Thúy đờ đạn cho Huân để chứng tỏ rằng mình còn yêu Huân và cũng để mở cái thắt mắc của câu chuyện.

Cốt truyện thật bình thường, đề tài lại cũ, cũ về sự kiện, cũ trong sự mô tả tâm lý nhân vật. Có thể nói về mặt nội tâm con người, tác giả không có một khám phá đáng chú ý. Về sắc thái thời đại của tác phẩm ta chỉ thấy lờ mờ không khí chiến tranh và qua một vài đối thoại trong truyện. Tôi muốn tìm người thanh niên Việt Nam năm 1945 qua tác phẩm thì

e ngại không hiểu đó có phải là Huân không. Tôi chỉ gặp một vài công thức của người viết trước như việc :

-Tác giả cho Huân kéo Lan qua mương để Lan ngã mình vào người Huân, kiểu hình ảnh Lan Ngọc trong *Hôn Bướm Mơ Tiên*.

-Cái chết của Thúy khi đỡ đạn cho Huân là một giải quyết của tác giả để cho sự “cấp đôi” ở đoạn kết được dễ dàng và hợp lý. Giải quyết cách đó cho thấy sự xông xáo của tác giả vào đời của nhân vật quá lộ liễu.

Ngoài ra những việc khác như : người con trai đi, người con gái ở nhà bị tiếng ra tiếng vào rồi phụ tình, người con trai tình cờ đọc được đoạn nhật ký của người con gái nói rằng yêu mình, con trai bị nạn, người con gái săn sóc... đều là những hình tượng quá cũ, người ta nói đi nói lại không biết bao nhiêu lần trước đó.

Những việc ấy không phải là không nên nói nhưng nó thường quá, giá không có cũng không sao. Tôi nghĩ có lẽ trong giai đoạn 1945-1950 người đọc dễ cảm với những sự việc hơn là những suy tư triền miên và những thắc mắc hằng cửu của các nhân vật tiểu thuyết bây giờ (1965). Vì vậy quyển truyện của Phạm Thu Cảnh mang hơi hướm và phong cách xưa so với những tác phẩm đồng thời, nếu không nói là xuất hiện trái mùa – vào thời Tự Lực Văn Đoàn thì đúng hơn.

Tuy nhiên bỏ đi những phê bình nghiêm khắc, đòi hỏi người trước phải hành động như mình hôm nay, ta cũng gặp được vài ưu điểm của tác giả. Đó là những lời tự vấn của Lan khi bước chân vào ngưỡng cửa tình yêu. Nàng tự hỏi mình đã làm những gì xứng đáng và không biết cuộc tình duyên của mình và Huân có đem cho mình nỗi khổ nào không. Câu hỏi ấy là câu hỏi đầu tiên của người con gái khi yêu, nó chứng tỏ tính chất phụ nữ của Lan vừa thực tế vừa mơ mộng. Bởi vì người con trai thương yêu xô bồ và không nghĩ tới đau khổ, nếu có họ cũng bỏ qua vì trước khi tới sự đau khổ đó họ đã đi qua thời gian sung sướng sống với tình yêu. Đó là một đoạn quan sát tỉ mỉ của tác giả quan sát tình người. Tác giả cũng có những đoạn quan sát tinh vi (đi chợ bằng ghe, suy nghĩ về kỷ niệm đến chỗ vui thì bật cười một mình, nghe tiếng chim ngó lên cây, thấy trái chín nhớ đến việc tặng người yêu...) Đây là đoạn nói được cái nhìn khá tinh vi của ông, những nhận xét về đoạn Thổ dậy. Sau khi tả về những đau khổ của dân Việt Nam trước cảnh tàn sát dã man của người Thổ ở miền Hậu Giang, trước uất ức của người tình dân tộc, ông cho một nhân vật giải bày:

“... Ta chỉ nên trách những kẻ đã gây nên tội lỗi chớ không nên trách cả dân tộc. Dân tộc nào cũng có những phần tử xấu. Dân tộc Cao Miên cũng phải biết rằng họ cần phải thân thiện với ta vì ta mạnh hơn họ và ở ngay bên cạnh họ. Họ càng phải nhớ rằng trong lịch sử ta đã bao lần giúp họ chống nước Xiêm để giữ tròn nền độc lập quốc gia. Còn thiếu số người Miên ở trên đất nước ta sở dĩ họ gây ra những tội ác ấy vì bị kích thích bởi tình trạng hiện thời và vì tâm tính họ chưa được thuần lương. Một khi cuộc cách mạng giải phóng thành công ta sẽ giáo hóa họ (?) họ và tôi chắc chắn họ sẽ ăn năn tội ác của họ đã làm hoặc đồng bào họ đã làm và trở nên những người bạn tốt của ta mãi mãi”.

-Nhưng tôi vẫn thấy nó làm sao ấy.

Huân cười :

-Cái làm sao ấy là vì tinh thần dân tộc của ta bị kích thích. Nhưng trong vài trường hợp, ta phải biết kềm chế nó để xử trí được sáng suốt.

Cái nhìn của Huân – hay tác giả - quả đã xa rộng và hợp lý vì không không bị tinh thần dân tộc. Cái nhìn ấy đúng với đường lối hiện nay của chính phủ V.N.C.H. đối với hành động sát nhân dã man của những toán cướp Cambodge gần đây. Cái xấu ngu của vài phần tử không thể là cái xấu ngu của dân tộc. Ta không nên vì đó mà thù ghét cả dân tộc.

Ngoài ra trong quyển truyện còn có những tình cảm đẹp, những cách đối xử đáng khen như việc thân mật của đồng đội dưới quyền Huân, cuộc hội đàm giữa hai người con gái cùng yêu một chàng trai. Một người phải trả lời với người yêu cũ của đối tượng mình. Nhưng không có việc đáng tiếc xảy ra bởi vì ai nấy vẫn hành động hợp lý và không có những ghen tương, ích kỷ, xằng bậy...

Tóm lại, ngoài một vài tình tiết cũ, quyển truyện của Phạm Thu Cảnh có những cái mới đáng khen, những cái nhìn về mặt đối xử có thể gọi là khám phá. Nhân vật của Phạm Thu Cảnh hành động với ý hướng thiện đầy nhân bản nhưng không phải công thức giả tạo. Họ ngoài việc phụng sự tổ quốc vẫn còn đời sống nội tâm, lo nghĩ về tình yêu và cũng biết đau khổ vì tình. Vì những tính chất trên, tôi gọi Phạm Thu Cảnh là nhà văn thuộc truyền thống TLVĐ lạc loài trong dòng sóng của văn chương kháng chiến Nam Bộ.

Viết thêm năm 2008:

Có một người viết sử hiện sống ở vùng Little Sài Gòn, CA, cho tôi biết Phạm Thu Cảnh là bút hiệu của một nhân vật nguyên là một luật sư ở Sài Gòn, người có vai vế và nhiều công lao của đảng Tân Đại Việt. Ông hiện ở Mỹ. Tôi chưa được thêm chi tiết cụ thể để liên lạc, xin tiểu sử và hình ảnh. Mong sẽ làm được việc này trong thời gian tới. (NVS)